

THE WEDDING'S THEME IN THE ROMANIAN CULTURED POETRY

Ioan GHEORGHİȘOR

”Petru Maior” University of Târgu-Mureș

Abstract: In the Romanian literature there are two great poems about the wedding, a major event in the people's life. These poems are “Calin (pages of a story)” of Mihai Eminescu and “Nunta Zamfirei” (Zamphira's Wedding) of George Coșbuc. The present work is intending to depict simultaneously the ritual's elements of the Romanian wedding. They appear in these two literary works starting with its protagonists and ending with the rich feast of the “saint beginning day”, as the poet Ion Barbu used to call the wedding.

Keywords: the Wedding, Zamphira, ritual, ending, beginning.

Nunta este un eveniment major în viața fiecărui om în parte, lipsa acesteia reprezentând, în concepția populară, un semn de neîmplinire. De regulă, ea are loc toamna, până în postul Crăciunului, după ce recolta a fost strânsă și după ce vinul proaspăt a căpătat destulă tărie. Când e vorba de nuntă, ne gândim, în primul rând, la protagoniști (miri, nuni, socri), iar mai apoi la nuntași, la lăutari și la joc, la ospățul bogat cu care se încheie aceasta. De obicei, ea ținea, în trecut, la țară, mai multe zile, de la trei până la patruzeci, până când și „alergătorii” – adică participanții care asigurau buna desfășurare a nunții – se saturau de petrecere.

Oglindirea nunții în poezia cultă nu este însă pe măsura așteptărilor. Doar câteva creații în versuri au ca obiect al descrierii ceremonialul de nuntă. Dintre acestea se detașează, prin valoare și frumusețe, două capodopere aparținând unor mari poeți români: este vorba de poemul *Călin (file din poveste)* de Mihai Eminescu și de *Nunta Zamfirei* de George Coșbuc.

Vom încerca, în cele ce urmează, să prezentăm câteva aspecte semnificative legate de ritualul nunții, așa cum este el relevat în operele citate ale celor doi poeți numiți mai sus. Demersul nostru va fi organizat punctual și va încerca să evidențieze fiecare aspect al nunții tradiționale.

1. Alesul

În poezia românească, este ales, dintre cei care vor mâna fetei, cel mai drag și cel mai frumos. Nu altfel se petrec lucrurile în „Nunta Zamfirei” de George Coșbuc:

„Și dac-a fost pețită des,
E lucru tare cu-nțeleș,
Dar dintr-al prinților șirag,
Câți au trecut al casei prag,
De bună seamă cel mai drag
A fost ales.

El, cel drag! El a venit
Dintr-un afund de Răsărit,
Un prinț frumos și tinerel,
Și fata s-a-ndrăgit de el,
Că doară tocmai Viorel

I-a fost merit.”

Celebrul poem al lui Mihai Eminescu, „Călin (file din poveste)” îl are ca protagonist al nunții împărătești pe „un voinic cu ochi de vultur”, „adânci”, „triști” și „dulci”, pe un „zburător cu negre plete”, o „umbră fără de noroc”, „pieritoare”, care are ochii „adânci”, „triști” și „dulci”.

În cealaltă nuntă-a găzelor- mirele este un fluture fudul, țănoș, „cu musteața răsucită”, care e dus de lăcuste (în loc de cai) într-o „cojiță de alună” (în loc de caleașcă).

2. Aleasa

Cele mai cunoscute portrete de mirese din literatura română le găsim în poemul eminescian „Călin (file din poveste)” și în „Nunta Zamfirei” de George Coșbuc. Amândouă se remarcă prin detaliile care conturează o frumusețe fizică deosebită.

Fetei de împărat din poezia lui Eminescu i se face un succint portret fizic, ale cărui trăsături sugerează calitățile morale ale acesteia. Prin epitetul „gingașă” și „mlădioasă”, prin comparația „fața-i roșie ca mărul”, prin epitul în inversiune „i-s umezi ochii” și prin metafora „o stea în frunte poartă”, care sugerează, printr-o expresie populară, norocul, marele poet evidențiază delicatețea și grația fetei, emoția și fericirea ei.

Mireasa are „păr de aur moale”, în care și-a prins „flori albastre”. Ea are o ținută elegantă și un chip fermecător.

Aleasa „mirelui flutur” este, în partea finală a poemului eminescian, o floare, o viorea timidă, care „i-aștepta-ndărătul uși”, emoționată, pe nuntași.

Zamfira cea cu „mers isteț” e descrisă de Coșbuc în felul următor:

„Frumoasă ca un gând răzleț,
Cu trupul nalt, cu părul creț,
Cu pas ușor.

Un trandafir în văi părea;
Mlădiul trup i-l încingea
Un brâu de-argint, dar toată-n tot
Frumoasă cât eu nici nu pot
O mai frumoasă să-mi socot
Cu mintea mea.”

La fel ca și mireasa lui Călin, ce avea fața „roșie ca mărul”, e și Zamfira, fata lui Săgeată (împăratul ce devine socru în poemul coșbucian), care „roșind s-a zăpăcit de drag”.

Spre deosebire de „craiu bătrân fără de minți” al lui Eminescu, care își alungă unica fată din palat, nefiind de acord cu iubirea ei pentru „zburător”, bogatul tată al Zamfirei nu se opune ca „icoana” lui să se mărite cu cel drag ei- e drept, și el, tot o odraslă împărătească. Coșbuc îi oferă prințesei sale frumusețea absolută, dar nici Eminescu nu s-a lăsat mai prejos, atâta doar că, în cazul eroinei lui, suferința a lăsat urme de lacrimi.

3. Nunii

Mihai Eminescu are grijă ca, la nunta lui Călin cu fata de împărat, să existe și cei doi nași. La invitația socrului, ei ocupă locurile de cinste, conform ritualului străvechi al nunții:

„Socrul roagă-n capul mesei să poftescă să se pună
Nunul mare, mândrul soare și pe nună, mândra lună.”

Cu alte cuvinte, singurii care puteau fi părinți spirituali ai mirilor- întrucât îi depășeau, ca importanță, pe toți ceilalți nuntași- nu puteau fi decât cei mai importanți aștri.

În „Nunta Zamfirei”, nu întâlnim nuni, Coșbuc fiind interesat mai mult de ritualul nunții și de relevarea rolului participanților la eveniment.

4. Nuntașii

În genialul poem eminescian la care ne referim, participanții la nunta împărătească sunt personaje fabuloase specifice basmelor populare românești: împărați și împărătese veniți „din patru părți a lumii”, Feți-frumoși cu păr de aur, zmei cu solzii de oțele”, „citorii cei de zodii”, „șăgalnicul Pepele”.

Alaiul nunții găzelor din „Călin (file din poveste)” este constituit dintr-o „mulțime de norod” care apare din tufe:

„Dar ce zgomot se aude? Bâzâit ca de albine?
Toți se uită cu mirare și nu știu de unde vine,
Până văd păinjenișul între tufe ca un pod
Peste care trece-n zgomot o mulțime de norod...”

Alegoria lui Eminescu face ca nunta țărănească să fie o sărbătoare a micilor vietăți ale pădurii. „Fapta de căpetenie a insectelor este împerecherea. Nunta de gănganii și oameni arhaică din *Călin* nu e fără înțeles. Oameni și insecte, îmbătați de codru și de lac, vin să se împreuneze după un rit milenar”, consemna G. Călinescu.¹

Fiecare insectă are o îndeletnicire ori un comportament specific oamenilor, ca în fabule. Furnicile cară sacii mari de făină, „ca să coacă pentru nuntă și plăcinte, și colaci”, iar albinele „aduc mierea, aduc colb mărunt de aur” din care va face cercei pentru mireasă cariul, „care-i meșter faur”. Fluturii „de multe neamuri”, gândăceii și cărăbușii sunt participanții la această nuntă populară românească (realizată prin personificare), care reproduce întocmai ritualul celui mai important și mai fericit eveniment din lumea satului nostru prin organizare, desfășurare, alai și veselie zgomotoasă. În timpul fabulos în care este proiectată ceremonia, puricii cu potcoave de oțel care sar înaintea nuntașilor se integrează perfect în decor. Rolul de preot îl îndeplinește „un bondar rotund în pântec”, îmbrăcat „în veșmânt de catifele”, care cântă „somnoros pe nas ca popii”.

La nunta Zamferei participă „roiuri de-mpărați/ cu stemă-n frunte și-mbrăcați/ Cum astăzi nu-s”, regi „în purpur” și doamnele așezate, „principi falnici și-ndrăzneți”, „logofeți”, „ghinărari/ de neam străin”, „sfetnicii-nvechiți în legi”, „nuntași din nouăzeci de țări”, „fete și feciori”. Apoi:

„Sosit era bătrânul Grui
Cu Sanda și Rusandra lui,
Și Ținteș, cel cu trainic rost,
Cu Lia lui sosit a fost,
Și Bardeș cel cu adăpost
Prin munți sâlhui”.

Paltin-crai, Murgur-împărat, Peneș-împărat și Barbă-Cot completează lista personajelor de basm nominalizate de poet. Eminescu individualizează prin nume doar un singur nuntaș- e vorba de Pepelea (exceptându-l, desigur, pe mirele Călin). În poemul lui Coșbuc, „atmosfera este fabuloasă, ca și la Eminescu, ca spre a sugera universalitatea fenomenelor, dar ținuta grupurilor, vorbirea lor e țărănească.”²

La autorul ardelean, întâlnim un „vătaf” care „dă semn din steag”, pentru a porni alaiul de nuntă; în poemul lui Eminescu, craiul, „socrul mare”, e cel care invită oaspeții la masă, neexistând, la nunta împărătească, un alai, ca în nunțile țărănești. Nu același lucru se poate spune și despre cealaltă nuntă, prezentată în finalul cunoscutei creații a poetului nostru național, unde „vornicel e-un grirel”, care are, ca în nunțile țărănești, misiunea de a conduce

¹ G. Călinescu (1982). *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. Ediție și prefăță de Al. Piru. București: Editura Minerva, p. 464

² Ibidem, p. 590

petrecerea. El cere voie, politicos, fețelor împărătești să li se alătore și să se veselească împreună:

„Și pe masa-mpărătească sare-un greier, crainic sprinten,
Ridicat în două labe, s-a-nchinat bătând din pinteni;
El tușește, își încheie haina plină de șireturi:
-Să iertați, boieri, ca nunta s-o pornim și noi alături!”

5. Muzica și dansul (jocul)

La nunta celor doi tineri din „Călin (file din poveste)” „lin vioarele răsună, iară cobza ține hangul”. La nunta găzelor cântă „țânțarii lăutarii”. La nunta Zamferei cu Viorel, „alesul alai” are în frunte „muzici multe” și tinerii se adună „să joace-n drum după tilinci”.

Dacă în poemul eminescian dansul lipsește, Coșbuc se dovedește a fi un maestru al descrierii jocului popular. Criticul literar Al. Piru scria că în „Nunta Zamferei există „admirabila intuiție a momentului horei, văzut sub raportul pictural în maniera lui Th. Aman”³. Asocierea cu picturalul vine, se pare, din perfecțiunea căutată a mișcărilor, nu din naturalețea lor:

„Trei pași la stânga linișor
Și alți trei pași la dreapta lor;
Se prind de mâini și se desprind,
S-adună cerc și iar se-ntind,
Și bat pământul tropotind
În tact ușor.”

În poezia lui Coșbuc, toată lumea joacă la nuntă, inclusiv cei în vârstă:

„Sunt grei bătrânii de pornit
Dar de-i pornești, sunt grei de-oprit!”
Peneș-împărat îl „pune la joc” și pe Barbă-Cot:
„Și-ntre popor
Sărea piticu-ntr-un picior
De nu-și da rînd!”

„Strofele ingenioase, frazele apăsatate și sentențioase slujesc de minune scopului”, remarca G. Călinescu.⁴

6. Ospățul

„Nunta Zamferei” conține multe versuri care descriu ospățul homeric. Imensitatea chefului- „Și patruzeci de zile-ntregi/ Au tot nuntit”- îl determină pe poet să spună că nu există cuvinte pentru a descrie grandoarea acestuia. Dar versuri precum cele de mai jos sunt totuși edificatoare:

„Iar la ospăț! Un râu de vin!
Mai un hotar tot a fost plin
De mese, și de oaspeți rari...”

Petrecerii prelungite, dionisiace din poezia lui Coșbuc i se opune prin sobrietate și ordine masa întinsă pe malul lacului din „pădurea de argint” eminesciană, unde nimic nu e lăsat la voia întâmplării: „Și s-așază toți la masă, cum li-s anii, cum li-i rangul”. În „Călin (file din poveste)” poetul nu e interesat deloc de prezentarea în vreun fel a ospățului împărătesc. În schimb, la nunta micilor vietăți știm că se vor mânca „plăcinte și colaci”.

Finalul capodoperei lui George Coșbuc îl constituie urarea lui Mugur-împărat, care îndeamnă cuplul abia format la o firească împlinire, prilej pentru o nouă petrecere:

³ Al. Piru (1973). *Analize și sinteze critice*. Craiova: Ed. Scrisul românesc, p. 193

⁴ Ibidem.

„-Cât mac e prin livezi,
Atâția ani la miri urez!
Și-un prinț la anul! blând și mic,
Să crească mare și voinic,-
Iar noi să mai jucăm un pic
Și la botez!”

7. Concluzii

În operele epice create după modelul basmelor, nunta e prezentată ca fiind sfârșitul, clipa împlinirii, a fericirii depline. Ion Barbu spunea însă în poemul *Oul dogmatic*: „Că vinovat e tot făcutul/ Și sfânt doar nunta , începutul”. De fapt, și în basme este vorba despre un nou început, căci cei doi tineri miri urmează să trăiască „fericiți până la adânci bătrâneți”.

BIBLIOGRAFIE

1. Bodi, Andrei. (2002). *George Coșbuc. Monografie, antologie, receptare critică*. Brașov: Aula. Colecția „Canon”.
2. Călinescu G. (1982). *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. Ediție și prefață de Al. Piru. București: Editura Minerva.
3. Eminescu, Mihai. (2010). *Poezii, Prefață de Dan. C. Mihăilescu*, București: Jurnalul Național. Colecția „Biblioteca pentru toți”.
4. Gheorghisor, Ioan. (2014). „Ritualul nunții în poezia cultă românească”. *Vatra veche*, nr. 6: 14-15.
5. Piru, Al. (1973). *Analize și sinteze critice*. Craiova: Editura Scrisul românesc